

PRAMENY K DĚJINÁM NAŠEHO VOJSKA.

Velitelství československého sboru v Italii.

(Comando corpo Czeco-slovacco in Italia.)

**Zřízení druhé armády domobranecké a jiných menších jednotek
československých.**

(Costituzione della seconda armata territoriale ed altre unità minori
czeco-slovacche.)

(P o k r a č o v á n í.)

Správa.

Správa oddílů, utvořených v Gallarate a ve Varesottu, řízena byla správním oddělením při velitelství tábora v Gallarate, s příslušnou správní radou, ve Follignu pak již zřízené náhradní těleso spravovalo 10 praporů, utvořených ve Follignu, Avezzanu a Fonte d'Amore.

Sběrný tábor čs. zajatců v Busto Arsizio.

Italská vláda, aby umožnila příliv, desinfekci, vystrojování a zařadování Čechoslováků do 2. domobranecké armády, dala velitelství tábora v Gallarate k dispozici vyhrazenou část tábora v Busto Arsizio, kde přicházející četní zajatci čs. národnosti dostali první přístřeší; odtud byly pak nové jednotky rozesílány do míst předem.

Velitelem tábora byl major Salvatore Sagone; po jeho propuštění koncem září 1919 vystřídal jej plukovník Ernesto Foglia. Velitelství tábora bylo přikázáno několik důstojníků italských a českých a vojáci obou těchto národností. (Tabulka č. 3.)

S počátku byli čs. zajatci, kteří přicházeli z různých koncentračních táborů v Itálii, posíláni do společného tábora v Busto Arsizio, kdež se s nimi zacházelo jako s ostatními zajatci. Administrativně však byli odděleni.

Kdykoliv čs. velitelství v Gallarate chtělo sestaviti nové prapory, vybrali detachovaní důstojníci v Busto Arsizio 1000 mužů, kteří fyzicky i morálně byli schopni, aby byli zařadeni. Tento výběr konal hlavně nadpor. Václav Kubík, který byl za tím účelem do Busto odeslán disposičním oddělením. Tak třídění byli také důstojníci-zajatci čs. národnosti.

Později, v polovici prosince 1918, stalo se velitelství sběrného tábora neodvislým od velitelství společného tábora, když velitelství armádního sboru v Miláně dalo Čechoslovákům k dispozici zvláštní, vyhrazenou část tábora (býv. park letecký v Solbiate). Tim bylo též zabráněno neustálým sporům mezi zajatci různých národností a častému útěku zajatců, vmisivších se mezi Čechy.

Velitelství čs. tábora v Busto mělo pak tyto orgány:

štáb, který přijímal zajatce a tvořil prapory;

oddělení disposiční, obdobné oddělení v Gallarate, s přednostou nadpor. V. Kubíkem;

oddělení zásobovací pro zaopatřování potravin, jež byly přidělovány zásobovacím úřadem ve společném táboře;

oděvní skladiště s nadpor. Ferd. Tichým v čele staralo se o výstroj. Pripojena byla oděvní dílna pro čs. důstojníky, se zásobou oděvu a prádla, tak aby důstojníci byli hned při zařazení oblečeni do nového stejnokroje.

Zdravotnímu oddělení byly podřízeny praporeční nemocnice, řízené důstojníkem-lékařem, každá s 10—15 lůžky pro nemocné. Nemocní (nikoliv těžce) leželi ve dvou stanech, jakých používali alpíni, a měli poněkud hojnější stravu. Těžší nemocní přicházeli do táborové nemocnice, která byla umístěna pohodlně ve třech barácích a měla 120 lůžek; těžce nemocní pak byli transportováni do polní nemocnice, 0.36, přidělené táboru. Pro nemocné nakažlivými nemocemi byl zřízen zvláštní izolovaný barák.

Autonomní četa řídila správu všech italských i českých pomocných sil (písařů, sluhů, personálu skladišť, jakož i invalidů, kteří čekali na přepravu do Čech).

Čs. zákopnická četa stavěla baráky a upravovala tábor.

Konečně počátkem července byla zřízena strážní rota o 500 mužích, která obstarávala hlídky v táboře a eskortovala čs. zajatce do Čech.

Tvoření praporů a menších jednotek.

Zajatci, dorazivší do Busto Arsizio, byli umístěni ve stanech v odděleném táboře, jak již výše řečeno. Pak byli důkladně prohlíženi italským zdravotním personálem; nemocní byli odevzdáni do nemocnice, zdraví byli převlečeni do šedo zeleného stejnokroje a zařadění k praporům, jež měly v jiném sektoru čisté stany s čerstvou slámou a svoje kuchyně. Šaty odevzdané byly desinfikovány a uloženy ve zvláštním skladišti. Nově utvořené jednotky dostaly také ihned svoji správu. Každému praporu bylo též dáno dalších 13 stanů, 10 pro důstojníky rot a praporu, 2 pro lékaře a 1 pro důstojnickou mensu.

Důstojníci praporů a ti, kdož čekali na zařazení, byli umístěni v barácích s postelemi.

Po skončeném roztrídění mužstva a předepsaného materiálu odeslány byly prapory do míst pro ně určených.

V prosinci dopraveno bylo do tábora v Busto asi 10.000 čs. poddaných, ze kterých utvořeno bylo prvních 9 praporů. Od 10. ledna do 17. února jich přišlo asi 30.000, z nichž utvořeny byly prapory 10. až 30., 37., 38. a 40. až 47. prapor. V březnu utvořen byl 48. a v květnu 51. prapor. V srpnu sestaven byl konečně 55. prapor a strážní rota o 500 mužích.

Tvoření domobraneckých praporů ve Folignu a Avezzanu.

V těchto dvou městech, jak jinde zmíněno, utvořeny byly prapory 31. až 36. a 39., v Avezzanu pak ještě v březnu 1919 50. prapor a v květnu 52. prapor,

který při odchodu nechal tam jednu rotu jako náhradní. Na její místo dosazena byla jiná rota, utvořená v Busto Arsizio.

Z mužstva česko-německého, které od ledna 1919 přicházelo do tábora, tvořeny byly německé rot, jež byly administrativně i disciplinárně přiděleny ryze českým praporům.

První rota utvořena byla v lednu a přidělena k 2. praporu, potom ke 3. praporu, 2. rota k 8. praporu, 3. a 4. rota, utvořená v únoru, k 16. a 17. praporu.

V březnu utvořen byl 49. prapor a v dubnu 53., oba německé.

Utvoření eskortních rot pro Terst.

Přípisem čs. legace v Římě čj. 2408 ze 7. března 1919 žádáno bylo velitelství tábora v Gallarate, aby dalo doprovázeti vlaky potravin, v Terstu vyložené a do Čech určené, eskortou o 20 vojáků, pokud lze starších a zaměstnáním železničních zřízenců, za velení důstojníka nebo poddůstojníka. Proto velitelství tábora nařídilo sestavovati takové rot v Casorate Sempione (Gallarate) při autonomní četě, zřízené za tím účelem; později dalo se tak v Busto.

Až do konce října postaveno bylo v Casorate Sempione 11 takových rot, v Busto pak 10. Dohromady bylo tím odesláno 97 důstojníků a 4550 mužů (viz tabulku č. 4).

Přeprava nových poddaných čs. státu.

Od července 1919 počalo docházeti do Busto několik tisíc nových poddaných čs. republiky, kteří až do té doby neuznávali nového státu a byli tudíž považováni za válečné zajatce.

Z těchto zajatců utvořeno bylo 14 mimořádných praporů, takže v každém praporu bylo mužstvo, pokud bylo lze, z jedné země a jednoho doplňovacího okresu býv. monarchie, jež zůstaly v zemích čs. republiky.

Velitelem praporu byl vždy důstojník-legionář nebo provisorní důstojník z druhé domobranecké armády.

Prapor měl 4 oddily za vedení důstojníků-zajatců, kteří se dobrovolně hlásili.

Důstojníci a vojáci, kromě velitele, neskládali přísahy, byli však považováni za poddané republiky. Důstojníci byli oblečeni šedozeleň, měli odznaky hodnosti na límci a bílo-červený svislý proužek na čepici. Vojáci neměli žádného odznaku na čepici, pouze proužek bílo-červených výložků na límci.

Všichni dostali buď plátěnou uniformu a použito bylo i oděvů obnošených, desinfikovaných, neb novou soukennou.

Důstojníkům i vojákům bylo přísně zakázáno nositi jakékoliv odznaky, připomínající býv. rak. armádu. Měli volnou denní procházku, musili však spát v táboře. Plat měli týž, jako ostatní zajatci příslušné hodnosti. Při přepravě do Čech byly tyto prapory provázeny hlídkou o 20 mužích za vedení důstojníka-domobrance.

Rozesílání domobraneckých praporů do tábořišť a jinam.

Dne 5. prosince 1918 opustil tábor v Busto 1. domobr. prapor, dne 6. a 7. prosince 2. a 3. prapor; 4. až 9. prapor odjely ve dnech od 8. prosince do 8. ledna 1919; od 15. do 31. ledna 10. až 20. prapor; od 3. do 25. února prapory 21. až 30.; 2. března 37. a 38.; od 25. března do 11. dubna 40. až 48. Dne 29. března došel 50. prapor, utvořený v Avezzanu; 16. května odejel 47., 22. května 52. a 53., 27. a 31. května 48. a 49. prapor. Pouze 55. prapor odejel 18. srpna přímo do Čech. V různých dobách, podle rozkazů z tábora Gallarate, odjely eskortní rot do Terstu.

S posledními transporty domobraneckými a sanitními vlaky bylo do Čech odesláno 1800 nemocných a invalidů.

V celku od 1. prosince 1918 do 10. ledna 1919 došli do Busto Arsizio 3573 důstojníci a 71.084 vojáci.

Z nich utvořeno bylo podle rozkazu velitelství v Gallarate: v Busto Arsizio:

43 domobranecké prapory čs.,

1 čs. prapor úderný,

2 domobranecké prapory německé,

4 domobranecké rot německé,

10 rot starších ročníků jako eskortních rot pro Terst,

1 strážní rota o 500 mužích,

1 rota o 250 mužích na doplnění 52. praporu,

14 mimořádných praporů nových čs. poddaných (14. prapor odjel v listopadu); v Casorate Sempione (při autonomní četě):

11 eskortních rot pro Terst.

Sídla praporů.

Na návrh velitelství tábora přidělilo velitelství armádního sboru v Miláně čs. jednotkám pásmo na sever od Gallarate, pak mezi jezerem Como, Varese, Comabbio, Varano, Lago Maggiore a Lugano, krajiny bohaté lesnatými pahorky a smavými dědinami.

Nejlepší přijetí, kterého se dostalo těmto novým legionářům od obyvatelstva, hojná a různá potrava a krásné okolí, to vše působilo blahodárně na důstojníky i vojáky jak fyzicky, tak morálně, takže po několika týdnech pobytu změnily se hubené a vpadlé tváře mužstva, jež trpělo dlouhou válkou a nedostatkem v Rakousku, a objevily se tváře usměvavé a svěží. Takto změněné prapory, plné bujarého veselí, ovládané hlubokým pocitem kázně a občanských ctností, působily obdiv všech, kdož je spatřili při četných slavnostech a průvodech, pořádaných italskými velitelstvími a velitelstvími praporů samých.

Obězík p. Farello Guido, král. viceprefektury v Gallarate, starostum okolních obcí (č. j. 622 z 28./11. 1918) byl všude srdečně přijat a mnoho místností bylo dáno velitelství k dispozici zdarma. Z nejbližších chyšek a nejnáděrnějších vil v okolí Gallarate a hlavně Varese, přicházela pozvání, aby tam byla umístěna velitelství a sídla oddílů.

Zřízení skupinových a pásmových velitelství.

Postupně, jak docházely jednotlivé prapory, tvořila se též skupinová a pásmová velitelství.

Skupinová velitelství, jímž bylo podřízeno několik praporů, byla pod dozorem podplukovníka nebo majora, Itala. Přidělení byli jeden kapitán a jeden nadporučík, též Italové, a několik vojáků, Italů a Čechů. Několik skupin tvořilo pásmo, za velení italského plukovníka, se stejným počtem pomocných sil. (Viz tabulku č. 5.)

Úkolem velitelství těchto byl dohled nad kázní a výcvikem, hlavně pak nad výstrojí, zdravotními zařízeními, stykem s obyvatelstvem civilním a řízením přepravy.

Sídla velitelství byla, pokud bylo lze, v centru jejich působnosti nebo při dobrých komunikacích.

Jednotlivá velitelství byla mezi sebou a s velitelstvím tábora spojena telefonicky.

Praporní velitelství.

Velitelem praporu byl vyšší důstojník čs. nebo též kapitán. Přidělení byli jako techničtí poradci jeden nadporučík a kapitán, kteří sloužili v čs. legiích v Itálii, v Rusku nebo ve Francii, a kteří svými vojenskými zkušenostmi a vlasteneckým citěním pomáhali novým velitelům při řízení praporů, udržování kázně a výcviku, podle jednotných směrnic vyšších velitelství. Kromě toho snažili se vysílnouti pocitu mužstva, mohla-li by republika na ně spoléhat v době potřeby.

Velitelství byl též přidělen jeden italský důstojník spojovací pro usnadnění styků s civilními úřady a obyvatelstvem a pro pružnější spojení s vyššími velitelstvími. (Viz. tab. č. 6.)

Velitelé praporů řídili výcvik vojenský a vlasteneckou výchovu; měli také povinnost pěstovati přátelskou vzájemnost mezi různými složkami praporů, bděti nad hygienou osob a místností a nad stykem s obyvatelstvem.

Každý prapor měl k zajištění zásobování 3 vozy a 6 mulů s italskými kočími; prapory, které byly vzdáleny od zásobáren, měly též nákladní automobil.

Každý prapor měl telefonické spojení se všemi velitelstvími, s nimiž byl ve styku.

Služebně byl prapor prostřednictvím skupinového velitelství podřízen dalšímu vyššímu velitelství, oddělení dispozičnímu pak pokud se týkalo chování vojáků, odstraňování nevhodných a trestaných pro špatné chování a těch, kdož nebyli považováni za poddané čs. republiky.

Když byly prapory umístěny v novém sídle, skládal každý prapor pro sebe slavnostní slib věrnosti a poslušnosti zákonům republiky; akt ten dál se za přítomnosti vyššího důstojníka českého, příkázaného dispozičnímu oddělení, který měl od své vlády příkaz aktu tomu předsedati.

Sídla pásmových, skupinových a praporních velitelství.

S počátku bylo určeno, aby velitelství ta byla umístěna podél elektrické trati z Busto Arsizio do Gallarate, avšak později, když počet praporů rostl, a když velitelství tábora přikázáno bylo též pásmo varesotské, umisťována byla pak velitelství ta na západ od dráhy až k Ticinu a Lago Maggiore a na východě dosáhla k Valle Olona a ke švýcarským hranicím (jih jezera Lugano).

Dne 19. února 1919 zřízena byla 3 pásmová velitelství a skupinová velitelství pro 27 praporů, a 26. téhož měsíce další 2 velitelství pásmová a 6 skupinových.

Velitelství 1. pásma bylo v Somma Lombardo a jemu podřízena byla velitelství 1. skupiny v Angera, 2. skupiny v Sesto Calende a 3. skupiny v Somma Lombardo

1. skupina obsahovala:
 13. prapor v Angera,
 14. „ „ Taino,
 28. „ „ Ispra;
2. skupina:
 12. prapor v Sesto Calende,
 1. „ „ Coerezza,
 2. „ „ Golasecca;
3. skupina:
 5. prapor v Somma Lombardo,
 6. „ „ Casorate Sempione,
 3. „ „ Vergiate.

Velitelství 2. pásma bylo v Cassano Magnago a obsahovalo 1. skupinu v Samarate, 2. skupinu v Cassano Magnago a 3. skupinu v Lonate Ceppino.

1. skupina obsahovala:
 27. prapor v Samarate,
 28. „ „ S. Macario,
 29. „ „ Cardono al Campo;
2. skupina:
 4. prapor v Cedrate,
 11. „ „ Cassano Magnago,
 21. „ „ Fagnano Olona;
3. skupina:
 18. prapor v Cairate,
 22. „ „ Lonate Ceppino,
 26. „ „ Mozzate.

Velitelství 3. pásma v Castronno obsahovalo 1. skupinu v Albizzate, 2. skupinu v Sumirago a 3. skupinu v Castronno.

1. skupina:
 7. prapor v Besnate,
 18. „ „ Cavarina,
 10. „ „ Albizzate;
 2. skupina:
 16. prapor v Sumirago,
 23. „ „ Mornago,
 25. „ „ Gazzada;
 3. skupina:
 17. prapor v Castronno,
 9. „ „ Carnago,
 19. „ „ Venegono.
4. pásmo mělo 1. skupinu v Ternate a 2. skupinu v Gavirate.

1. skupina:
 15. prapor v Varano,
 24. „ „ Cazzago Brabbia,
 38. „ „ Comerio.
 2. skupina:
 30. prapor v Bizzozzero,
 37. „ „ Gavirate.
5. pásmo v Busto Arsizio s velitelstvími 1., 2. i 3. skupiny v Busto Arsizio.
1. skupina obsahovala 40., 41. a 42. prapor,
 2. „ „ 43., 44. a 45. „
 3. „ „ 46. a 47. prapor, všechny v Busto Arsizio.

Dne 28. března přeměnilo velitelství tábora velitelství pásmová a skupinová, ba i velitelství některých praporů pro lepší přepravu do Čech, která byla na obzoru.

Velitelství 1. pásma v Gallarette podřízena byla

1. skupina v Somma Lombardo, složená z 1. praporu v Golasecca,
 3. „ „ Vergiate,
 5. „ „ Somma Lombardo;
2. skupina v Cassano Magnano obsahovala:
 4. prapor v Cedrate,
 6. „ „ Casorate Sempione,
 11. „ „ Cassano Magnano;

3. skupina v Albizzate:
 7. prapor v Jerago,
 8. " " Cavaria,
 10. " " Albizzate;
4. skupina v Cairate:
 9. prapor v Carnago,
 18. " " Cairate,
 22. " " Lonate Ceppino;
5. skupina ve Fagnano Olona:
 1. prapor v Gorla,
 21. " " Fagnano Olona,
 26. " " Mozzate;
6. skupina v Samarate:
 27. prapor v S. Macario,
 28. " " Samarate,
 29. " " Cardano al Campo.

Velitelství 2. pásmu v Sesto Calende podřízeny byly:

7. skupina v Sesto Calende:
 12. prapor v Sesto Calende,
 15. " " Ternate Varano;
8. skupina v Angera:
 13. prapor v Angera,
 14. " " Taino,
 20. " " Ispra.

Velitelství 3. pásmu podřízeny byly:

9. skupina v Caronno:
 16. prapor v Sumirago,
 17. " " Caronno,
 23. " " Mornago;
10. skupina v Gavirate:
 24. prapor v Cazzago,
 37. " " Gavirate,
 38. " " Besozzo;
11. skupina v Gazzada:
 19. prapor ve Venegono,
 25. " " v Gazzada,
 30. " " Bizzozzero;
12. skupina v Arcisate:
 40. prapor v Cantello,
 41. " " Arcisate,
 42. " " Viggiù;
13. skupina v Induno Olona:
 43. prapor v Malnate,
 44. " " Induno Olona,
 45. " " Tradate;
14. skupina v Besnate:
 46. prapor v Soma Lombardo,
 47. " " Casorate Sempione,
 48. " " Besnate.

Koncem května nastalo nové přemístění, a to:

Velitelství 1. pásmu byly přiděleny:

1. skupina v Somma Lombardo, jež obsahovala:
 50. prapor v Golasecca,
 47. " " Vergiate,
 46. " " Somma Lombardo;
4. skupina v Tradate:
 8. prapor v Cavaria,
 45. " " Tradate,
 53. " " Fagnano Olona,
 17. " " Castronno;
6. skupina v Samarate:
 27. prapor v S. Macario,
 28. " " Samarate,
 29. " " Cardano al Campo.

K velitelství 2. pásmu v Sesto Calende náležely:

7. skupina v Sesto Calende:
 12. prapor v Sesto Calende,
 15. " " Ternate Varano;